

**PROGRAM RADA
PARKOVA DINARIDA – MREŽE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA DINARIDA
ZA 2021. GODINU**

Podgorica, 2021. godina

Uvod

Mrežu Parkova Dinarida čini 95 zaštićena područja iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova*, Sjeverne Makedonije, Slovenije i Srbije. Službena asocijacija "Parkovi Dinarida - mreža zaštićenih područja Dinarida" osnovana je u Podgorici krajem 2014. godine, a sjedište mreže je u Podgorici.

Inicijativa o formiranju regionalnog saveza zaštićenih područja na prostoru zemalja Dinarskog luka jedan je od rezultata koji su proizašli iz projekta „Parkovi Dinarskog luka“. Implementator ovog projekta bila je Svjetska organizacija za zaštitu prirode WWF. Takođe, decembra mjeseca 2013. godine, države Dinarskog luka u Budvi (Crna Gora) potpisale su sporazum pod nazivom *Big Win II*, koji predstavlja nastavak prethodnog *Big Win* dogovora koji je postignut 2008. godine, na devetoj CBD Konferenciji u Bonu (Njemačka). Zvaničnim usvajanjem dokumenta u Budvi 2. decembra 2013., zemlje potpisnice, odnosno njihova nadležna ministarstva su se obavezale da će zajedno raditi na jačanju procesa planiranja u zaštiti prirode, kao i valorizovanju ekonomskih vrijednosti svog prirodnog bogatstva, te na temelju tih vrijednosti raditi na jačanju modela za održivo finansiranje zaštićenih područja u regiji i zajedničkog rada na ukupnom unapređenju zaštićenih područja na prostoru Dinarskog luka. Ovaj dokument su uz posredovanje WWF i IUCN, potpisali ministri i predstavnici ministarstava zaduženih za oblast životne sredine sledećih država: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Kosovo¹, Makedonija, Slovenija i Srbija.

Parkovi Dinarida - mreža zaštićenih područja Dinarida ima za cilj da svojim djelovanjem iskaže i realizuje zajednički interes za unapređenje zaštite prirode i održivog razvoja i pospiješi saradnju između zaštićenih područja zemalja Dinarskog luka. Ta saradnja se primarno odnosi na unapređenje prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenih područja Dinarida, njihovu promociju i podršku i primjenu dobrih praksi održivog razvoja i upravljanja.

Organizacija Parkovi Dinarida - mreža zaštićenih područja Dinarida posebno podržava:

- politiku usmjerenu ka razvoju i napretku zaštićenih područja;
- unapređivanje međusobne komunikacije članova organizacije;
- koordinaciju međunarodnih i nacionalnih projekata.

Strateške teme rada mreže su: izgradnja mreže zaštićenih područja; zaštita prirodnih vrijednosti; unapređenje saradnje sa lokalnim stanovništvom i održivi razvoj i komunikacija i PR.

*Imenovanje je bez predrasuda na poziciju ili status u skladu s UNSCR 1244/99 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Strateška tema: 1. IZGRADNJA MREŽE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA

Cilj: 1.1 Kadrovska i tehnička osposobljenost Parkova Dinarida – mreže zaštićenih područja Dinarida za efikasno obavljanje svoje djelatnosti

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
1.1.1	Angažovanje ljudskih resursa	Obuka 2 pripravnika kroz Program stručnog osposobljavanja.	Cijela godina
1.1.2	Nabavka materijalno - tehničkih sredstava	Izvršiće se nabavka i dopuna materijalno-tehničkih sredstava neophodnih za rad.	Cijela godina
1.1.3	Kadrovska, stručna i organizaciono osposobljavanje osoblja za kvalitetno izvršavanje aktivnosti Mreže	U okviru realnih mogućnosti, podržaće se stručna usavršavanja zaposlenih kroz seminare, kurseve, konferencije, studentske razmjene, radionice.	Cijela godina
1.1.4	Podrška naučno-stručnim istraživanjima	Pružiće se logistička podrška svim zainteresovanim institucijama i pojedincima u naučno-istraživačkom radu koji doprinosi zaštiti i valorizaciji zaštićenih područja.	Cijela godina

Cilj: 1.2 Umrežavanje zaštićenih područja regiona			
1.2.1	Organizovanje godišnjeg sastanka Generalne Skupštine i Upravnog odbora Parkova Dinarida	Organizovaće se redovni godišnji sastanak Generalne Skupštine i Upravnog odbora. Po potrebi će se organizovati vanredna zasijedanja.	Cijela godina
1.2.2	Širenje mreže Parkova Dinarida i prijem novih članova	Shodno izraženom interesovanju parkova iz regiona omogućiti prijem novih članova	Cijela godina
1.2.3	Organizovanje naučno-stručnih skupova	U okviru realnih mogućnosti organizovaće se radionice, treninzi, seminari, studentske razmjene za osoblje iz zaštićenih područja.	Cijela godina
1.2.4.	Obilježavanje Dana zaštite Dinarida	U cilju unapređenja prepoznatljivosti i ključnih vrijednosti Dinarida, ali i jačanju mreže, nastaviće se sa obilježavanjem Dana zaštite Dinarida	oktobar
Cilj: 1.3 Finansijska održivost Parkova Dinarida			
1.3.1	Razvijanje projektnih ideja i priprema projektnih aplikacija	<p>Priprema projektnih aplikacija sa članovima mreže i institucijama zaduženim za zaštitu prirode, razvoj turizma i održivi razvoj.</p> <p>Programi koji će biti otvoreni u 2021. godini su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - IPA Crna Gora – Albanija - IPA Crna Gora – Kosovo - IPA Crna Gora – BIH 	Cijela godina

1.3.2	Pokretanje zajedničkih inicijativa sa inostranim i domaćim organizacijama i donatorima	Jačanje saradnje sa strateškim partnerima kao i drugim organizacijama civilnog društva kroz informisanje, konsultovanje i realizaciju zajedničkih aktivnosti, stvaranje mreža i koalicija.	Cijela godina
--------------	---	--	----------------------

Strateška tema: 2. ZAŠTITA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI

Cilj: 2.1 Projekat „Zaštićena područja za prirodu I ljude” (PA4NP II)

Parkovi Dinarida i WWF, relalizuju drugu fazu projekta „Zaštićena područja za prirodu I ljude” podržanog od strane Švedske razvojne agencije (SIDA).

PA4NP II će biti fokusiran na dva glavna pristupa - poboljšanje efikasnosti ZP-a i jačanje civilnog društva.

Namjera je:

- **Izgraditi kapacitete ZP-a i lokalnih zajednica kako bi se uključili u sveobuhvatnu saradnju, fokusiranu na očuvanje biološke raznolikosti i održivo korištenje prirodnih resursa**
- **Uspostaviti WWF I Parkove Dinarida kao aktivne i relevantne učesnike u dijalozima ili procesima promjene loše prakse i lošeg zakonskog okvira**
- **Promovisati važnost i svrhu ZP-a ne samo za očuvanje prirode, već i za dobrobit ljudi.**

Strukturalno projekt je podijeljen u pet ishoda:

- 1. Zagovaranje - Poboljšane i / ili bolje implementirane nacionalne politike za upravljanje ZP-a, očuvanje biološke raznolikosti i prilagođavanje klimatskim promjenama putem zagovaranja i nacionalnih platformi OCD**
- 2. Obrazovanje - Povećana svijest o biološkoj raznolikosti i aktivnom građanstvu javnosti i donosioca odluka kroz obrazovne programe. Izrada didaktičkih edukativnih materijala sa nastavnicima i zaposlenima iz ZP-a kako bi se djeca uključila u učenje o prirodi u prirodi.**
- 3. Odgovornost donosioca odluka - Saradnja sa aktivnim civilnim društvom i medijima, osnaživanje njih da imaju ulogu „čuvara“ i zahtijevaju odgovornost donosioca odluka kako bi napustili loše prakse / poboljšali planove upravljanja / poboljšali ili promijenili zakonski okvir. Uspostavit će se partnerstvo sa istraživačkim novinarima - Balkanska mreža za istraživačko izvještavanje (BIRN), koja će obrađivati priče o neodrživoj upotrebi prirodnih resursa, lošim praksama - korupciji, ilegalnoj gradnji, ilegalnom lovu, kršenju ljudskih prava (slučajevi da zajednice ne budu adekvatno informisan o posljedicama određenih aktivnosti u ZP-a)**
- 4. Održivi razvoj ZP-a - mogućnosti za održivi razvoj ravnomjerno su raspoređene među članovima lokalne zajednice, s posebnom pažnjom koja se pridaje uključivanju grupa podzastupljenih kao što su mladi, žene, starije i etničke manjine**
- 5. Učešće - veće učešće zajednice, naglašavajući rodnu ravnopravnost. To će se postići podizanjem kapaciteta javnih službi i civilnog društva za učešće, poboljšanjem pravnog okvira, podrškom / stvaranjem pogodnog okruženja za učešće (npr.**

Savjeti korisnika, socio-ekonomski forumi)

Parkovi Dinarida će dominantno biti uključeni u realizaciju ishoda 4, dok u manjem obimu i u ishode 1, 3 i 5

U okviru ishoda 4 Parkovi Dinarida će raditi na razmjeni znanja i iskustava članova mreže kao i na unapređenju saradnje ZP-a i lokalne zajednice. U tom smislu kroz projekta će biti uspostavljena Baza podataka o prirodnim vrijednostima područja Dinarida kao i baza eksperata koja će pružati stručnu pomoć u radu ZP-a. Osim toga kroz drugi krug Programa grantova omogućit će se podrška ZP-a na unapređenju saradnje sa lokalnom zajednicom i biće urađen i treći ciklus Indeksacije (Community Involvement Assesment). Organizovanjem regionalne konferencije Parkova Dinarida nastaviće se umrežavanje ZP-a i prenos iskustava i najboljih praksi u regionu. Osim toga organizovaće se i predstavljanje i promocija mreže PD u EU Parlamentu.

Kroz ishode 3 i 5 Parkovi Dinarida će raditi na promociji primjera dobre prakse i saradnje ostvarene u okviru platforme www.natureforpeople.org kao i na unapređenju funkcionisanja i rada savjeta korisnika (socio-ekonomski forumi), dok će kroz ishod 1 nastaviti aktivnosti na izradi Plana upravljanja populacijom mrkog medvjeda koji je započet u prvoj fazi projekta.

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
2.1.1	Učešće u procesu izrade Akcionog plana upravljanja populacijom mrkog medvjeda	Parkovi Dinarida će kao član Savjeta za izradu plana upravljanja mrkim medvjedom koji je osnovalo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR) aktivno raditi na pripremi Plana upravljanja za mrkog medvjeda.	Cijela godina
2.1.2	Izrada baze znanja za područja Dinarida i baze eksperata	U cilju povećanja prepoznavanja vrijednosti i benefita Dinarida među članicama Mreže i šir, izradiće se baza podataka koja će sadržati dokumenta relevantna za područje kao i baza eksperata koji će biti u mogućnosti da pruže stručnu pomoć u radu ZP-a.	Januar – mart Cijela godina

Cilj 2.2 Projekat Istraživanje stavova javnosti o mrkom medvjedu kao prilog Akcionom planu za mrkog medvjeda

Projekat Istraživanje stavova javnosti o mrkom medvjedu kao prilog Akcionom planu za mrkog medvjeda ima za cilj da direktno doprinese izradi Akcionog plana za mrkog medvjede (*Ursus arctos*) u Crnoj Gori.

Ovaj opšti cilj će se postići realizacijom specifičnih ciljeva projekta, a to su:

- a) istraživanje stavova javnosti o mrkom medvjedu
- b) edukacija šire javnosti o potrebi zaštite i unapređenja populacije mrkog medvjeda

Potvrđivanjem Bernske Konvencije Crna Gora je preuzela obaveze u pogledu upravljanja populacijom mrkog medvjeda u skladu sa odredbama Konvencije, odredbama Akcionog plana upravljanja mrkim medvjedom za Evropu, te odgovarajućim direktivama i preporukama. Jedan od prvih koraka u tom pravcu je bilo i osnivanje Savjeta za zaštitu i upravljanje mrkim medvjedom i vukom čiji je jedan od prvih zadataka priprema Akcionog plana za mrkog medvjeda.

Parkovi Dinarida su kao članovi Savjeta u prethodnom period realizovali pilot istraživanja stavova javnosti o mrkom medvjedu na osnovu upitnika koji je korišten u Sloveniji i Hrvatskoj za potrebe izrade tamošnjih Akcionih planova za mrkog medvjeda. Upitnik je u saradnji sa WWFom i ekspertima prilagođen za crnogorske prilike i predate Parkovima Dinarida na dalje korištenje. Rezultati istraživanja su prezentovani Savjetu za medvjeda i vuka u julu 2019, ocjenjeni su kao dobri. Predloženo je da se istraživanje ponovi na većem obuhvatu, a da se rezultati objedine, kako bismo dobili reprezentativni uzorak u svrhu izrade Akcionog plana za medvjeda. Stoga ćemo se kroz ovaj projekat fokusirati na nastavku istraživanja stavova javnosti o medvjedu u Crnoj Gori kroz prikupljanje podataka pomoću upitnika, njihovu obradu i pripremanje izvještaja koji će se integrisati u budući Plan upravljanja medvjedom kao njegov dio.

Pored socioekonomskog istraživanja kroz projekat će se raditi na edukaciji i informisanju javnosti o potrebi zaštite i očuvanja mrkog medvjeda. Kako bi se unaprijedio kvalitet Akcionog plana za medvjeda, njegova implementacija i rješavali, odnosno izbjegli sukobi potrebno je u skladu sa preporukama iz Akcionog plana za zaštitu mrkog medvjeda u Evropi, raditi na edukovanju i informisanju javnosti. Na taj način će se osigurati podrška javnosti za zaštitu medvjeda.

2.2.1	Anketiranje i prikupljanje podataka na terenu, njihova obrada i integrisanje u Plan upravljanja	Parkovi Dinarida će sprovesti istraživanja stavova javnosti o medvjedu u Crnoj Gori kroz prikupljanje podataka pomoću upitnika, njihovu obradu i pripremanje izvještaja koji će se integrisati u budući Plan upravljanja medvjedom kao njegov dio. Istraživanje će obuhvatiti 350 ispitanika na područja 13 opština na sjeveru Crne Gore u kojima je potvrđeno prisustvo mrkog medvjeda. Istraživanje će se uraditi po principu 1 na 1 a ciljna grupa anketiranih su mještani, stočari, zemljoradnici, proizvođači meda, lovci, turistički radnici, ...	Do kraja aprila
--------------	---	---	------------------------

2.2.2	Analiza podataka, pisanje izvještaja	Nakon obavljenog istraživanja odradiće se analiza podataka i pripremiće se rezultai u formi izvještaja koji će sadržati opisni i grafički prikaz rezultata za svako pitanje iz upitnika. Izvještaj će se integrisati kao posebno poglavlje u Akcioni plan za upravljanje medvjedom koji priprema Savjet za medvjed ai vuka u Crnoj Gori.	april - maj
2.2.3	Priprema edukativnog materijala	Pored socioekonomskog istraživanja kroz projekat će se raditi na edukaciji i informisanju javnosti o potrebi zaštite i očuvanja mrkog medvjeda. Kako bi se unaprijedio kvalitet Akcionog plana za medvjeda, njegova implementacija i rješavali, odnosno izbjegli sukobi potrebno je u skladu sa preporukama iz Akcionog plana za zaštitu mrkog medvjeda u Evropi, raditi na edukovanju i informisanju javnosti. Ciljano za stanovništvo sa područja stalnog i privremenog boravka medvjeda pripremiće se informativni liflet sa preporukama za smanjenje susreta medvjeda i čovjeka, načina ponašanja ako do susreta dođe, mjerama da se veličina štete od medvjeda smanji,...Lifleti će biti distribuirani stanovništvu na terenu.	januar - mart
2.2.4	Kampanja na društvenim mrežama	Pored lokalnog stanovništva na projektu će se raditi i na edukaciji i informisanju šire javnosti o potrebi zaštite i očuvanja mrkog medvjeda. Iz tog razloga kroz projekat će biti razvijen edukativni materijal – infografici koji će putem kanala komunikacije Parkova Dinarida pružiti jasni sliku o medjedu u Crnoj Gori, njegovom značaju i potrebi zaštite i očuvanja.	mart - maj

Cilj: 2.3 Realizacija Interreg projekta „INHERIT - Održive turističke strategije za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine mediteranske obale i priobalja “

Projekt “INHERIT - Održive turističke strategije za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine mediteranske obale i priobalja“ je sufinansiran od strane Evropske unije u okviru Interreg Mediteranskog (MED) programa u trajanju od 2018 - 2022. godine. Ukupna vrijednost projekta je 5 612 660,00 €, od čega se 127 160,00 € finansira iz IPA fondova. „Parkovi Dinarida – mreža zaštićenih područja Dinarida” su jedini projektni partner sa IPA područja.

Na projektu učestvuje ukupno 15 partnera iz svih 10 MED zemalja, čiji je cilj očuvanje i valorizacija prirodne baštine u obalnim i priobalnim MED destinacijama. Projekt će testirati i razviti novi pristup prilagođen MED specifičnostima, štiteći prirodnu baštinu od štetnog uticaja intenzivnog razvoja turizma.

INHERIT će promovisati održivi turizam koji ublažava sezonalnost i rasterećuje nosive kapacitete u destinaciji, planiranjem i sprođenjem "bottom-up" zaštite temeljene na samoregulaciji i praćenju lokalnog stanovništva, kao i ostalih zainteresovanih strana u turizmu.

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
2.3.1.	Testing faza projekta (radni paket 4)	<p>Testing faza projekta INHERIT koja ima za cilj testiranje strategija formulisanih tokom prethodne (Studying) faze kroz odabrana pilot područja, dokumentovanje rezultata i potvrđenih praksi koje najbolje funkcionišu u MED području je započela sa implementacijom u septembru 2019. godine i traje do maja 2021. godine. Rezultat ove faze biće kreiranje prvih 5 INHERITURA područja u MED području. Testing faza treba da pokaže kojim se kapacitetima, prostornim i logističkim, raspolaže za uspostavljanje INHERITURA područja. Za Crnu Goru, potencijalna INHERITURA je Park prirode Orjen. U okviru ove testing faze, Parkovi Dinarida su učestvovali u sledećim aktivnostima radnog paketa:</p> <p>4.9 Pilot testiranje za razvoj multidestinacionalnih INHERITURA itinerera; u okviru ove aktivnosti, potrebno je ispuniti upitnike i aplikacione forme u saradnji sa Parkom prirode Orjen koji će se kasnije koristiti za evaluaciju</p>	mart

		materijala i razvoj INHERITURA itinerera na području deset mediteranskih zemalja.	
2.3.2.	Transfiring faza projekta (radni paket 5)	Radni paket 5 ima za cilj prenos rezultata projekta i znanja stečenog u okviru radnih paketa 3 i 4 lokalnim javnim upravama i turističkoj industriji u okviru INHERIT područja, kako bi se ta znanja integrisala u njihove politike i načine promovisanja INHERIT pristupa u okviru projektnih ciljeva. Obezbjediće se potrebni resursi za obrazovanje i obuku zasnovani na praktičnom znanju stečenom rezultatima pilot testiranja radnog paketa. Ishod radnog paketa 5 će predstavljati temelje radnog paketa 6. Ciljevi radnog paketa 5 su: a) informisati i olakšati usvajanje INHERIT rezultata izabranih predstavnika INHERIT područja; b) obučiti relevantne aktere iz javnog i privatnog sektora projektne teritorije o upotrebi, usvajanju i valorizaciji INHERIT rezultata; c) pripremiti, uvesti i podstaći rad uspostavljenih i budućih INHERITURA područja.	do septembra
2.3.3.	Sedmi sastanak projektnih partnera	Sedmi sastanak projektnih partnera je planiran za mart 2021.	mart

<p>2.3.4</p>	<p>Medijska, e-mail i social media kampanja</p>	<p>Radi uspješne realizacije projektnih aktivnosti i implementacije, predviđena je kontinuirana komunikacija i obavještanje medija o projektu i projektnim aktivnostima. Za sve zainteresovane strane sprovodiće se e-mail kampanja. Projektom je takođe predviđeno sprovođenje social media kampanje u cilju aktivne promocije.</p> <p>Parkovi Dinarida kao projektni partner ima obavezu da ispuni sledeće aktivnosti koje se tiču komunikacionog paketa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Postavljanje vijesti o projektu na sajtu Parkova Dinarida - Periodično izvještavanje stejkholdera o novostima u vidu biltena: - Izrada, prevod i diseminacija INHERIT brošure (štampa u najmanje 215 primjeraka koji će se koristiti za sopstvene i događaje treće strane); - Štampa 20 primjeraka INHERIT postera koji će se koristiti za sopstvene i događaje treće strane; - Sprovođenje social media kampanje – dijeljenje sadržaja koji pošalje Leading partner na FB stranici Parkova Dinarida, kao i kreiranje sopstvenog sadržaja o projektnim aktivnostima koje se implementiraju u Parku prirode Orjen; - Direktne e-mail kampanje u cilju informisanja i promovisanja projektnih aktivnosti usmjerene ka stejkholderima iz turističkog sektora I relevantnih javnih vlasti; - Kreiranje saopštenja za medije po template-u Leading partnera vezano za učinke INHERIT projekta, ključne aspekte I benefite INHERIT pristupa koji će biti naročito namijenjeni stejkholderima iz turističkog sektora <p>Pored navedenih online kampanja, projektom je predviđeno organizovanje konferencija, okruglih stolova i sličnih aktivnosti, kojima bi se bolje povezale sve zainteresovane</p>	<p>Cijela godina</p>
---------------------	--	---	-----------------------------

		<p>strane i detaljnije upoznale sa projektom i projektnim aktivnostima.</p> <p>Neke od aktivnosti iz ovog aspekta koje treba realizovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organizovati info dan gdje će se predstaviti dosadašnji rezultati projekta; - Parkovi Dinarida će učestvovati u barem jednom eksternom događaju na kojem će putem prezentacije predstaviti cilj i dosadašnje rezultate INHERIT projekta; - Organizovati pres konferenciju na kojoj će se istaći prednosti i dostignuća projekta; 	
2.3.5.	Administrativne aktivnosti	Obavezni šestomjesečni izvještaji za FLC i odgovornu kontrolu na projektu se predaju u martu i oktobru 2021. godine.	cijela godina

Cilj: 2.4 Projekat “Testiranje smjernica za procjenu i valorizaciju ekosistemskih usluga i njihovog integrisanja u razvojne planove upravljačkih institucija zaštićenog područja Orjen

Implementacija projekta u prekograničnom regionu Crna Gora – Bosna i Hercegovina kroz studiju slučaja planine Orjen je započela u aprilu 2020. godine i traje do marta 2021. godine.

Projekat ima prekogranični karakter, imajući u vidu da se masiv planine Orjen prostire na teritoriji dvije države – Crne Gore i Bosne i Hercegovine. Dio masiva Orjena je proglašen Parkom prirode u Crnoj Gori 2018. godine, a u septembru 2020. godine, isti status je pripao i dijelu Orjena na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Cilj projekta jeste da se kroz kreiranje Studije slučaja masiva Orjen analiziraju najvažnije ekosistemске usluge koje će se integrisati u procesu donošenja odluka vezanih za ova zaštićena područja. **Sam projekat analizira četiri prioritetne ekosistemске usluge važne za područje planine Orjen: pčelarstvo, povrtarstvo, stočarstvo i eko-turizam i njihovu dobrobit za lokalne zajednice i prirodu.**

Navedene usluge su prepoznate kao glavne djelatnosti lokalnog stanovništva kojem Orjen predstavlja životno okruženje.

Projekat je podržan je od strane Otvorenog regionalnog fonda za jugoistočnu Evropu – Implementacije međunarodnih sporazuma u oblasti biodiverziteta (ORFBDU) i finansiran od strane Njemačkog federalnog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ), koji sprovodi the Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
--	-----------	------	-----------------

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
2.4.1	Prevod, štampa, distribucija Studije slučaja Planine Orjen	Pripremljena Studija slučaja planine Orjen je dizajnirana na crnogorskom i engleskom verziju i takva će biti štampana i distribuirana upravljačima prekograničnog područja Parka prirode Orjen, svim zainteresovanim stranama, partnerima i učesnicima na projektu.	februar
2.4.2	Prevod i distribucija Studije izvodljivosti rekreativnih staza CG-BIH/RS	Pripremljena Studija izvodljivosti dvije rekreativne staze na području Parka prirode Orjen (jedne u Crnoj Gori i drugoj u Bosni i Hercegovini / Republici Srpskoj) će biti dostupna na crnogorskom i engleskom jeziku i kao takva distribuirana upravljačima prekograničnog područja Parka prirode Orjen.	februar
2.4.3	Online webinar predavljanja značaja ekosistemskih usluga, njihove praktične primjene i integrisanja u procesima planiranja i donošenja odluka upravljačkih institucija	Online webinar na temu značaja ekosistemskih usluga, njihove praktične primjene i integrisanja u procesima planiranja i donošenja odluka upravljačkih institucija će biti organizovan za članove mreže Parkova Dinarida, sve zainteresovane strane, institucije i organizacije. Na predavanju će se predstaviti rezultati projekta, Studije slučaja planine Orjen i Bosutskih šuma i Regionalne smjernice za integraciju ekosistemskih usluga u proces planiranja, u šta ulazi prikaz niza koraka za sprovođenje procjene i valuacije ekosistemskih usluga u kontekstu planova upravljanja za zaštićena područja.	februar
2.4.4	Kreiranje ES potkategorije na veb stranici Parkova Dinarida	U okviru baze podataka Parkova Dinarida, kreiraće se potkategorija koja će sadržati sva dokumenta i studije na temu ekosistemskih usluga koji će biti dostupni za preuzimanje svim članovima mreže Parkova Dinarida i drugim zainteresovanim stranama.	februar
2.4.5	Dostavljanje narativnih i finansijskih izvještaja, zatvaranje projekta		mart

Cilj. 2.5. Projekat „Utvrdjivanje popisa o prisustvu i distribuciji invazivnih vrsta biljaka na teritoriji Crne Gore”

Projekat se realizuje u cilju podrške u pripremi liste stranih i invazivnih stranih vrsta koje mogu izazvati zabrinutost i stvoriti negativne efekte po ekosisteme u Crnoj Gori, kao i doprinos u izradi Akcionog plana za borbu protiv stranih i invazivnih stranih vrsta. Globalno gledajući, danas se smatra da invazivne vrste na nekom području, uz direktno uništavanje staništa, predstavljaju najveću opasnost za njegovu biološku raznovrsnost. Stoga jedan od prioriternih problema i potreba u oblasti zaštite životne sredine koje treba riješavati predstavlja širenje invazivnih stranih vrsta i njihovi negativni uticaji po prirodne i urbane ekosisteme . Ukupan budžet ovog projekta je 5.896,00 eura. , a njegovo trajanje je predviđeno na 6 mjeseci od kraja novembra 2020 do maja 2021 godine. Za rešavanje problema invazivnih vrsta ovaj projekat će doprinijeti u pripremi nacionalne liste stranih i invazivnih stranih vrsta na teritoriji Crne Gore sledećim specifičnim ciljevima projekta:

- a) Formiranje spiska stranih i invazivnih stranih urbanofilnih vrsta biljaka i njihove generalne distribucije na urbanizovanim područjima Crne Gore
- b) Doprinos zaštiti biodiverziteta od gubitka posebno rijetkih, endemičnih, reliktnih i zakonom zaštićenih biljnih vrsta naglašavajući važnost biodiverziteta i usluga koje pruža za održivi ekonomski razvoj i dobrobit svih građana
- c) Doprinijeti kreiranju preporuka za pooštavanje mjera kontrole sađenja vrsta, jer je poslednjih godina aktuelno sađenje egzotičnih vrsta, koje lako mogu postati invazivne
- d) Edukativna kampanja na polju jačanja javne svijesti o problemima izazvanim stranim vrstama biljaka, kao i o značaju i zaštiti gubitka biodiverziteta izazvanim ovim problemom

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
2.5.1	Konsultativni sastanci sa stručnim saradnikom u vezi prikupljanja podataka	U cilju jasnog definisanja obaveza i zadataka organizovaćemo sastanke sa stručnim saradnikom koji će biti zadužen za formiranje spiska i Izveštaja o stranim i invazivnim stranim vrstama biljaka prisutnih na teritoriji Crne Gore	januar
2.5.2	Prikupljanje podataka o stranim i invazivnim stranim vrstama biljaka kroz desktop istraživanje/Formiranje spiska	Prikupljanjem podataka desktop istraživanjem o prisutnosti svih stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka na teritoriji Crne Gore iz postojećih stručnih literature koje se tiču istraživanja na ovu temu formiraćemo spisak stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka registrovanih na teritoriji Crne Gore.	januar - februar

2.5.3	Priprema izvještaja/priloga Akcionom planu o invazivnim biljnim vrstama	Analizom prikupljenih podataka pripremićemo Izvještaj koji će uključivati informacije o mapiranju, distribuciji, strukturi, ekologiji i uticaju stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka koje izazivaju najveću zabrinutost za biodiverzitet Crne Gore i predloge na koji način možemo uticati na kontrolu, smanjivanje uticaja kao i njihovo uklanjanje u cilju rešavanja ovog problema. Izvještaj će se pripremiti na osnovu prethodnog desktop istraživanja i prikupljanja podataka iz dosadašnjih stručnih literatura koje se tiču postojećih istraživanja o ovoj problematici. Ovakav izvještaj će pomoći u borbi protiv stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka u cilju zaštite biodiverziteta od gubitka posebno rijetkih, endemičnih, reliktnih i zakonom zaštićenih biljnih vrsta naglašavajući važnost biodiverziteta i usluga koje pruža za održivi ekonomski razvoj i dobrobit svih građana.	februar
2.5.4	Priprema teksta edukativnog materijala o invazivnim vrstama biljaka	Cilj projekta je na jednom mjestu pružiti informacije i upoznati javnost sa pojmom stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka, utvrditi njihovu prisutnost na teritoriji Crne Gore, dati pregled njihove generalne distribucije kao i preporuke za odgovorno ponašanje i prevenciju unošenja stranih vrsta. U tom pogledu uradiće se edukativni materijal, brošura, infografici i posteru u kojima će biti objašnjeno šta su strane i invazivne strane vrste biljaka, koji su putevi njihovog unosa i širenja, kao i kakav je njihov uticaj po ekosisteme i zdravlje ljudi. U tom dijelu obratiće se pažnja i na hortikulturu preko koje ljudi nesvjesno doprinose širenju invazivnih vrsta biljaka i na taj način povećavaju negativan uticaj po ekosistem.	februar
2.5.5	Dizajn i štampa edukativnog materijala	U cilju dizajniranja edukativnog materijala angažovaćemo spoljnog saradnika za dizajn. Edukativni materijal na temu stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka će uključivati brošuru infografike i postere. Za štampu edukativnog	mart

		<p>materijala angažovaćemo štampariju. Nakon dizajniranja i štampanja edukativnog materijala šira javnost svih generacija u Crnoj Gori upoznaće se o ovoj problematici. Objavljivanjem edukativnog materijala na internet stranici Parkova Dinarida www.parksdinarides.org javnost će imati priliku da upozna koje su i kako izgledaju invazivne strane vrste, razviti svijest o njihovom negativnom uticaju na ekosisteme i na taj način biti u mogućnosti uočiti ovakve vrste u prirodi i prijaviti njihovu prisutnost nadležnim institucijama radi preuzimanja adekvatnih mjera njihovog uklanjanja. Edukativni materijal će također imati za cilj podizanje svijesti o potrebi očuvanja biodiverziteta i njegovih ekosistemskih usluga za stanovništvo kako bi se uticalo na njegovu zaštitu.</p>	
2.5.6	<p>Konsultativni sastanci sa NVO koji su podržani kroz ovaj poziv</p>	<p>Kroz ovaj projekat Parkovi Dinarida će organizovati konsultativne sastanke na kojima će pozvati sve nevladine organizacije koje su kroz ovaj poziv za doprinos liste stranih i invazivnih stranih vrsta na teritoriji Crne Gore dobile finansijsku podršku Ministarstva ekologije prostornog planiranja i urbanizma. Razlog ovih sastanaka će biti u prikupljanju svih podataka i informacija u cilju definisanja krajnje liste svih stranih i invazivnih stranih vrsta u Crnoj Gori.</p>	<p>april</p>
2.5.7	<p>Formiranje spiska koji sadrži sve registrovane strane i invazivne strane vrste na teritoriji Crne Gore na osnovu prikupljenih podataka od ostalih organizacija</p>	<p>Kroz konsultativne sastanke sa organizacijama koje će učestvovati u doprinosu pri izradi nacionalne liste stranih i invazivnih stranih vrsta na teritoriji Crne Gore, Parkovi Dinarida će objediniti i interpretirati prikupljene podatke i informacije o potvrdi prisustva svih invazivnih vrsta na teritoriji Crne Gore. Shodno tome, objedinićemo aktivnosti na izradi pojedinačnih lista koje su ostale organizacije pripremile. Kao rezultat ove aktivnosti formiraćemo objedijenjenu listu svih registrovanih invazivnih stranih vrsta na teritoriji Crne Gore.</p>	<p>april- maj</p>

2.5.8	Organizovanje stola	okruglog Kao završnu aktivnost ovog projekta organizovaćemo okrugli sto na kojem ćemo predstaviti rezultate projekta kao i prezentovati objedinjenu listu stranih i invazivnih stranih vrsta registrovanih na teritoriji Crne Gore svim zainteresovanim stranama. Jedna od tema okruglog stola podrazumijevaće poređenje invazivnih vrsta biljaka registrovanih u Crnoj Gori sa stanjem istog pitanja u drugim zemljama regiona (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija), kao i sa Evropskim spiskom invazivnih stranih vrsta biljaka.	maj

Strateška tema: 3. UNAPREĐENJE SARADNJE SA LOKALNIM STANOVNIŠTVOM I ODRŽIVI RAZVOJ

Cilj: 3.1 Projekat „Zaštićena područja za prirodu i ljude“ Program grantova, Savjeti korisnika

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
3.1.1	Program grantova za zaštićena područja	Nakon što je u 2020 raspisan konkurs za Programa grantova namijenjen zaštićenim područjima u regionu Dinarskog luka u cilju unapređenja odnosa i dijaloga između zaštićenih područja i lokalnih zajednica u 2021 će se nakon selekcije najboljih aplikacija raditi na implementaciji projektnih ideja	januar
3.1.1.1	Formiranje evaluacione komisije	Formiraće se evaulaciona komisija za ocjenu projektnih predloga i selekciju, nakon čega će se sa uspješnim aplikantima potpisati ugovori o realizaciji projetaka	januar
3.1.1.2	Evaluacija pristiglih prijava i ugovaranje romocija poziva, organizovanje informativnih sesija	Nakon selekcije evaluacione komisije pristupiće se dvo-stepenoj ocjeni pristiglih prijava. U prvom koraku će se izvršiti proces tehničke evaluacije koja podrazumjeva administrativnu provjeru i provjeru ispunjenosti uslova pristiglih aplikacija. Nakon toga pre selektiovani projekti će u sledećem koraku proći kroz proces ocjene kvaliteta pristiglih projekata. Nakon evaluacije formiraće se Lista rangiranja koja će sadržati: a) imena aplikanata čiji su projekti ocijenjeni sa 70 ili više bodova; b) naslov projekta; c) ukupan broj dodijeljenih bodova; d) iznos traženog granta i procenat sufinansiranja. administrativna uskladjenost	februar

		Nakon rangiranja I selekcije, sa izabranim aplikantima će se potpisati Ugovori o realizaciji projekata	
3.1.1.3	Monitoring i promocija rezultata grantova	U toku realizacije odobrenih projekata Parkovi Dinarida će kroz kontinuiran monitoring pratiti njihovu implementaciju i pružati tehničku podršku u cilju što uspješnije implementacije projekata.	mart - decembar
3.1.2	Organizovanje Pete Konferencija Parkova Dinarida	Ukoliko epidemiološke mjere usljed pandemije Covid19 dozvole u toku 2021 biće organizovana Pete Konferencije Parkova Dinarida. Lokacija I tema konferencije biće nahnadno određena. U sklopu konferencije planirano je održavanje I VI Generalne Skupštine Parkova Dinarida	septembar

Strateška tema: 5. KOMUNIKACIJA I PR

Cilj: 5.1 Unapređenje interne komunikacije

	AKTIVNOST	OPIS	VREMENSKI OKVIR
5.1.1	Implementacija internog komunikacionog plana	Redovna komunikacija unutar mreže Parkova Dinarida preko internih medijskih alata, razmjena i pružanje različitih dokumenata, baza podataka i dobrih praksi, koji su od interesa za članove Parkova Dinarida	Cijela godina

Cilj: 5.2 Unapređenje eksterne komunikacije

5.2.1	Implementacija Komunikacione Strategije	PR, oglašavanje i objavljivanje u medijima aktivnosti mreže Parkova Dinarida i njenih članica.	Cijela godina
5.2.2	Izrada novog web site-a Parkova Dinarida	U cilju bolje organizacije i predstavljanja informacija na sajtu pristupaće se izradi novog sajta. U sklopu sajta biće urađena baza podataka i baza eksperata.	februar - septembar
5.2.3	Priprema i distribucija kvartalnog Biltena Parkova Dinarida	U cilju bolje informisanosti i unapređenja komunikacije unutar mreže na kvartalnom nivou pripremaće se Bilten Parkova Dinarida.	Cijela godina/mjesečno
5.2.4	Ažuriranje web site-a Parkova Dinarida	Parkovi Dinarida će nastaviti da objavljuju informacije o članicama Mreže i prirodnim, kulturnim i drugim specifičnostima Dinarskog luka na postojećem web site-u.	Cijela godina
5.2.5	Ažuriranje bloga Parkova Dinarida	U narednom periodu radiće se kontinuirano na dijeljenju svih relevantnih sadržaja Mreže na postojećem blogu.	Cijela godina
5.2.6	Ažuriranje facebook stranice Parkova Dinarida	U narednom periodu radiće se kontinuirano na dijeljenju svih relevantnih sadržaja Mreže na postojećoj facebook stranici.	Cijela godina
5.2.7	Izložba Priroda nas povezuje	Razmotriti mogućnost repliciranja uspješno organizovane izložbe u Parku Tivolu u nekom od drugih parkova ili gradova u region Dinarida	Od marta

5.2.8	Učestvovanje na relevantnim skupovima	Predstavnici Parkova Dinarida će učestvovati na relevantnim skupovima u cilju promovisanja Mreže i uspostavljanja partnerstava.	Cijela godina
Cilj: 5.3 Strukturiranje, praćenje i evaluiranje dijaloga s ključnim stakeholderima za integrisanje prirodnih vrijednosti u strateške razvojne planove (nacionalni i regionalni nivo)			
5.3.1	Praćenje, povećanje interakcija i dijaloga s ključnim stakeholderima (uspostavljanje, praćenje i evaluacija)	WWF Adria, Parkovi Dinaridi i identifikovani partneri mjere sa 2 policy instrumenta interakciju zaštićenih područja, OCD i donosioca odluka.	Cijela godina
5.3.2	Učešće na skupovima relevantnim za procese donošenja odluka od značaja za zaštitu prirode	Parkovi Dinarida će učestvovati u procesima donošenja odluka od značaja za zaštitu prirode i upravljanje zaštićenim područjima, sa posebnim naglaskom na učešće u procesu EU integracija.	Cijela godina
Cilj: 5.4 Promocija vrijednosti i dobrobiti zaštićenih područja, prikupljanje informacija, informisanje članova mreže o promjenama propisa i strateških dokumenata relevantnih za upravljanje zaštićenim područjima			
5.4.1	Interaktivna baza: prikupljanje i dijeljenje informacija članovima mreže o socijalno-ekonomskim dobrobitima koje zaštićena područja pružaju (ključne informacije, sažeci, studije)	Promocija nove baze Dinarida - Parkovi Dinaridi informišu članove mreže ali i šire o postojanju interaktivne baze i podstiču članove da koriste informacije iz baze te dopunjavaju bazu sa podacima, studijama i dr. o socio-ekonomskim dobrobitima u njihovim zaštićenim područjima. Parkovi Dinarida postavljaju i održavaju bazu te pripremaju potrebne argumente za članove mreže.	Cijela godina
5.4.2	Organizovanje događaja u svrhu promocije vrijednosti i dobrobiti zaštićenih područja u cilju angažovanja ključnih dionika	Obilježavanje Dana Dinarida i drugih datuma od značaja za zaštićena područja uz učešće članova mreže.	Cijela godina

Napomena:

Parkovi Dinarida redovno pripremaju i podnose aplikacije za nove partnerske inicijative u regionu. Rezultati selekcije za prekogranične projekte koji su predati 2019. godine, biće objavljeni tokom 2020. godine. U slučaju da Delegacija EU odobri neki od projekata, program rada Parkova Dinarida će biti blagovremeno ažuriran.